

אוניברסיטת תל אביב

הפקולטה למדעי הרוח

החוג להיסטוריה כללית - היסטוריה של עם ישראל

הרמן קזיקוב

Hermankazikov@gmail.com

עבודת סמינר

27/10/2024

הלוחם היהודי במלחמת העולם השנייה

פרופ' שמחה גולדין

ארקדי תימור קצבמן איש הטנק:

לחימה לצד טנקים סובייטיים במלחמת העולם השנייה וביותם בישראל נגד טנקים סובייטיים עוינים

אחרי קום המדינה

ברצוני להודות לאנשים הבאים שסייעו לי:

תודה רבה לתא"ל (במיל") צביקה קן תור שנתן עדות על ארקדי תימור וקישר ביני לבין שאול נגר.

תודה רבה לאל"מ (במיל") שאול נגר שסיפק חומר כתוב על ארקדי תימור ומשפחתו.

תודה רבה לאימי היקרה שעזרה לי לשכתב את מסמכי העיטורים של ארקדי.

במחקר שלי אתמקד על הניסיון הטכנולוגי של ארקדי תימור עם כלי רק"ם בזמן מלחמת העולם השנייה, אחרי המלחמה בברית המועצות בעבודות שיפור טנקים ובארץ ישראל אחרי עלייתו על פרויקט השבחת רק"ם סובייטי שנלקח שלל בידי צה"ל.¹

עיקר הפרק הראשון יתבסס על ספרו "חברי לקרב: יהודים לוחמים בצבא הסובייטי".

קצבמן ארקדי תימור בוריסוביץ' Кацевман Аркадий Борисович
תאריך ומקום לידה: 10/12/1919 דובסרי, אוקראינה, (מולדובה של היום)

ברית המועצות תרום ובזמן המלחמה

תאריך ומקום גיוס לצבא האדום: 10/11/1939 אודסה, הרפובליקה הסובייטית הסוציאליסטית האוקראינית

יחידות שירות בצבא האדום:

חטיבה 55/אוגדה 14

גדוד גישור צף נפרד 64

חטיבת שריון 122

חטיבה ממוכנת 47

אגד שריון 18 של חטיבה ממוכנת 47 בארמיה ה-8

ב 1939 היה ארקדי סטודנט בטכניון באודסה², לאחר מכן נשלח לאקדמיה לשריון ואז גויס לחיל השריון של הצבא

האדום בתור קצין. בתחילת שירותו היה ארקדי בחטיבה 55 שלימים הפכה לאוגדת שריון 14.³

לפני פרוץ המלחמה, החטיבה שבה שירת ארקדי תחת הפיקוד של אוגדה 14 צוידה בטנקי BT-7 ו T-34-76,

מסופר שבתחילת המלחמה טנקי ה-BT-7 היו פחות ממוגנים והתלקחו מפגיעות ישירות "כמו גפרורים".⁴

¹ רק"ם - רכב קרבי משוריין, טנקים, נושאי גייסות משוריינים, תותחים מתנייעים.

² Abraham (Arkadi) Katzevman (Timor), yadvashem.org.

<https://www.yadvashem.org/research/research-projects/soldiers/abraham-arkadi-katzevman-timor.html>

³ ארקדי תימור, "הטנק הוא הבית שלי", (מרחשוון, 2010), 3.

⁴ ארקדי תימור, חברי לקרב: יהודים לוחמים בצבא הסובייטי: 1941-1945, (תל-אביב: מערכות, משרד הבטחון-ההוצאה לאור, 1971).

מתוך ראיון מוקלט עם ארקדי נודע שבקרבות הנסיגה הראשונים בסמולנסק הטנקים הישנים כולל של ארקדי עבדו על בניין מה שמסביר יותר טוב את התלקחותם הקלה,⁵ מכך עולה שטנקי ה-BT-7 שבהם צוידה החטיבה היו גרסאות ישנות עם מנועי בניין וקרבורטור M-17T ולא עם מנועי סולר כמו שהטנק מוכר לרוב, המנוע במקור הוא מנועה תעופתי (M-17) שעבר שדרוג כדי להיות שמיש בטנק (T), זה תואם את תורת ייצור טנקים מהירים לאותה תקופה לפי שיטת וולטר קריסטי, פיתוח זהה היה גם לטנקי שיט בריטיים.

(תימור, 15)

טנקי ה-BT-7 שומשו רק בשלבים הראשונים של המלחמה וכבר נחשבו לא הכי חדישים, ולאחר אבידות רבות של ציוד לחימה הצבא האדום התמקד על רכישת טנקים יותר חדישים מסוג T-34-76, ארקדי שירת על טנק ה-BT-7 רק בהרכבה של אוגדה 14, היא פורקה באוגוסט 1941.

ארקדי לא מזכיר מספרי יחידות לכן נצטרך להסתמך על תאריכי קרבות המוזכרים בספר, תאריכי הקמה של יחידות שידוע לנו שבהן הוא שירת ושילוב בין השניים כדי לדעת איפה ארקדי שירת בכל רגע נתון המוזכר בספרו.

ארקדי לא כותב זאת אבל אפשר להניח שהוא שירת בתחילת המלחמה תחת פיקודו של לנצט, החטיבה של לנצט גם צוידה בטנקי BT-7, במאגרי המידע הרוסיים לא מופיע השם דוד סלומנוביץ לנצט, וגם לא מרשימת מפקדים של אוגדה 14, כנראה בגלל שבמקור האוגדה הייתה חטיבה 55.⁶ בנוסף גם קיים חשש שמידע זה לא נרשם מתוך שיקולים אנטישמיים שהיו קיימים אז בחברה וההנהגה הסובייטית.

יוני 1941 - החטיבה של ארקדי החלה לסגת מאיזור דאוגבפילס לכיוון ברסלב, שם ארקדי נפצע פעם ראשונה, לאחר מכן הוא מגיע לאזור ויטבסק ושם ב 25 ביוני עובר את טבילת האש הראשונה שלו. לאחר מכן החטיבה של ארקדי נסוגה אל סמולנסק איפה שיש היתקלות עם הגרמנים. הכוחות של ארקדי ימשיכו לסגת עד למוסקבה, שם ארקדי נפצע פעם שנייה.

⁵ TheJwmww2, "ארקדי תימור", October 07, 2010.

<https://www.youtube.com/watch?v=oL8qxoXtggA>

⁶ ארקדי תימור, "הטנק הוא הבית שלי", (מרחשוון, 2010), 3.

אוקטובר 1941 - בקרבות של סוף אוקטובר וחילוף הכוחות מעבר הדנייפר, נפצע ארקדי תוך כדי פיקוד ולחימה. לאחר הטיפול מונה ארקדי למפקד גדוד גישור צף נפרד 64, הופקד על הכנתו של כוח המורכב מ 82 מהנדסים וטכנאים לצניחה בשטח האויב לשם חבלה של טנקים וכלי רכב שנפלו שלל בידי הגרמנים. בנוסף גם השתתף ארקדי בקרב ההגנה על מוסקבה שעל כך גם קיבל את העיטור מדליה על הגנת מוסקבה, ארקדי השתתף בקרב זה עד אפריל 1942.⁷

נובמבר 1941 - החטיבה של פולקובניק (אלוף משנה) דוד סלומנוביץ' לנצט השמידה גדוד תותחים גרמני ליד כפר שוחוב שבמחוז מוסקבה, בנוסף נתפס טור רכבי ס.ס. ונלקחו בשבי, לא מוזכר בספר של ארקדי אם נעשה שימוש בציוד אבל אפשר להניח שכן כיוון הוא נלקח ולא הושמד. לפי תיאורי מקומות ותאריכי קרב ניתן להניח שארקדי עבר לחטיבה 122, את ההנחה הזאת מגבה גם אתר קורות החיים שלו.⁸ (תימור, 17)

אפריל 1942 - לחטיבה 122 היה מחסור של יותר ממחצית הטנקים שלהם, אחד הפקודים של ארקדי הציע יוזמה לחלץ והחזיר לכשירות טנק גרמני נטוש מסוג פנצר 3 (Panzerkampfwagen III), מה שאכן עשה ולאחר מכן הטנק נכנס לכשירות והשתתף בקרבות (תימור, 101), הטנק הגרמני שהיה בצד הסובייטי הפתיע את הגרמנים הראה ביצועים טובים בקרב יחד עם הצוות שלו, הבעיה היחידה שהייתה זה חידוש תחמושת לטנק, כיוון שהטנק הוא גרמני והוא בנוי סביב המערכת הלוגיסטית הגרמנית.

סוף אפריל 1942 - החטיבה של לנצט הועברה ברכבת לחזית וולחוב וביום ה 29 באפריל הם פרקו מהרכבת, לנצט עדיין לא קיבל פקודה לאותה עת ותהה אם הם מועברים לכוחות עתודה ואם יהיה זמן לטפל בכלים, אין זמן לטפל בכלים כיוון שמיד לאחר מכן הם מותקפים מהאוויר על ידי הגרמנים. לאחר מכן לנצט נפגש עם גנרל ולאסוב וקיבל את הפקודה החדשה שמטרתה היה לפרוץ את המצור על ליניגרד.

⁷ שאול נגר, ארקדי תימור: לוחם יהודי וציוני גדול, מוזיאון הלוחם היהודי במלחמת העולם השנייה
<https://www.jwmww2.org/soldierPopup.aspx?id=2777&dsply=story>

⁸ Александр Непомнящий, Подполковник двух армий, Jewish.ru, April 07, 2016.
<https://jewish.ru/ru/people/society/4645/>.

נראה שלאחר מכן גנרל ולאסוב תכנן מראש את עריקתו לצבא הגרמני לאחר התקדמות מוצלחת של 40 ק"מ לתוך עורף האויב כיוון שלנצט קיבל פקודה חדשה שפקדה לפזר את כוחות הטנקים בין כוחות החי"ר מה שמתפרש כהפסקת פיקוד ישיר על חטיבתו ופירוקה לחוליות יחידות, לאחר מכן נודע שגנרל ולאסוב ערב לצד הגרמני ו הכוחות הנותרים של לנצט סופגים אבדות כבדות בקרב חייליו ו הטנקים. לאחר מכן נשלח ארקדי להיות מפקד פלוגת טנקים שהצטרפה למערכה בלנינגרד, בהמשך ארקדי מתמנה לתפקיד מפקד גדוד ובתפקידו הוא הודף שורה של התקפות גרמניות קשות, במהלך הקרב נפצע קשה ופונה במצב אנוש.

מרץ 1943 - מתוך תיאורים גיאוגרפיים של מסמכי העיתורים ניתן להבין שארקדי השתתף במבצע התקפי של משה (Mosa) כחלק ממתקפת ברוסילוב, שם ארקדי נפצע.

אוגוסט 1943 - צורף ארקדי לארמייה מס' 1 בפיקודו של הגנרל יפים קטוקוב, משם ארקדי עובר לשלב התקפה שבו הוא משתתף בקרבות קשים בלטביה, בליטא הוא עובר דרך שיאוליאי וכפר קריז'קלניס, קניגסברג.

אחרי כיבוש קניגסברג וקרבות בניידנבורג ואלבינג נכנס ארקדי לפולין והוא עובר דרך גדנסק, ורשה, פוזנן, לאחר מכן נכנס ארקדי לגרמניה דרך סטארגרד, והתקדם ככל הנראה דרך אזור לונב-סטולצנהגן לכיוון ברלין.

מאי 1945 - אחרי כניעתם של הגרמנים, ארקדי שהיה אז מפקד חטיבה 47, ב 12 במאי נע עם כוחותיו לכיוון פראג עם 100 טנקים, בדרך ארקדי מקבל הודעה דרך הקשר על כניעתם הסופית של הגרמנים. בראיון ארקדי מספר שהוא היה באותה עת 20 ק"מ מפראג, אך לפי רישומיו על מפת הקרב שלו נראה שהוא עצר באזור ליברץ שבזמן הכיבוש הגרמני הייתה נקראת רייכנברג שהייתה בחבל הסודטים.

לקראת סוף המלחמה יתכן שארקדי שירת גם על טנק אמריקאי M4A2(76) W שברית המועצות קיבלה מארצות הברית ועוד רבים כמוהו (יתכן שבמקור הטנק יוצר עבור הבריטים, כך עולה מתוך מספר תמונות שבהן ארקדי נראה עומד ליד אותו הטנק כשהוא לבוש במדי שדה של טנקיסט, ובאחת התמונות שמספק מיכאל מס נראה

ארקדי עומד ליד צוות הטנק. לפי התמונה הזר המניע הוא מהסוג הבריטי עם זחל בלי כריות גומי חיצוניות), ככל הנראה דבר זה הוסיף לניסיון הטכני של ארקדי.^{9,10}

בשל הנסיבות הטרגיות של המלחמה שבהן נרצחה כל משפחתו ולא נשאר לו בית לחזור אליו, נאלץ ארקדי להשקיע את כולו בלחימה ובעיקר בטנקים שאיתם הוא שירת, ארקדי עצמו אמר בראיון מוקלט שהטנק הפך להיות הבית שלו, זה בא לידי ביטוי בכך שהטנק היה צריך להיות במצב ראוי בשביל להיות בית ולא רק מכונת מלחמה, זה אומר לטפל בטנק ברמה הכי מקצועית והכי טובה שיש, ולשמור על משמעת עצמית ומוסר עבודה, אחרת הטנק לא יהיה כשיר. בזמן המלחמה ארקדי נפצע 5 פעמים ותמיד חזר לשורה.

מקור תמונה: יד ושם

⁹. Ma'or Levy and Michael Mass, *T-34 And the IDF, The Untold Story*, (Abteilung 502, 2018), 44.
¹⁰ יוסף ארגמן, "הטנק הוא הבית שלי", (מרחשוון, 2010), 7.

מפה התגבשה האישיות המקצועית והחזקה של ארקדי, מגיל צעיר הוא נמצא בסביבה טכנולוגית שמחייבת ידע ומקצועיות, אחרי המלחמה ארקדי ישאר רק עם התכונות האלו שיגדירו אותו כבן אדם מסביב לאנשים שיכירו אותו. "מערכת היחסים שהשכיל ארקדי לבנות עימנו התבססה אך ורק על ההסכמה המקצועית שנקבעה במפגש הראשון עימו בתל השומר. כל עוד נשמרה הרמה המקצועית - נשמרה החברות".¹¹

כשהיה ארקדי בברלין הכבושה רצה ארקדי לנקום בגרמנים אבל לא בדרך אלימה, הוא הקים גן לילדים גרמנים וסיפק אוכל לתושבים הגרמנים שניצלו, אבל כשנתן להם אוכל רק רצה שידעו שהוא יהודי, יהודי שנתן להם אוכל, "זאת הנקמה שלי" אמר ארקדי.

¹¹ עמי מורג, "הטנק הוא הבית שלי", (מרחשוון, 2010), 17.

העיטורים שהוענקו לארקדי תימור:

עיטור הדגל האדום - Орден Красного Знамени

שם: קצבמן ארקדי בוריסוביץ'

דרגה: רב סגן (Старший Лейтинант)

תפקיד יחידה: סגן מפקד פלוגה בגדוד 2, חטיבת שריון 122 הדגל האדום, מועמד להענקת עיטור הדגל האדום

שנת לידה: 1919

לאום: יהודי

שיוך מפלגתי: חבר במפלגה הקומוניסטית ВКПБ

השתתפות במלחמת המולדת מתאריך: 22/06/1941

פציעות: נפצע ב 30/03/1943

סוג שירות: קבע

החבר קצבמן גילה גבורה אישית יוצאת דופן, אומץ וגבורה בקרבות מול הפולשים הגרמנים. בקרבות באזור 1.5 ק"מ צפונית-מזרחית לכפר קרבוסל בין ה-19 במרץ ל-30 במרץ 1943, כאשר מפקד הפלוגה יצא מכלל פעולה, החבר קצבמן לקח באומץ לב את הפיקוד על עצמו והוביל את הטנקים תוך מתן דוגמא אישית להשמיד את ביצורי אויב, כתוצאה מכך זכו הטנקים להצלחה טקטית ואבטחו את הקו הנכבש יחד עם חיילי חיל הרגלים. עם אש וזחלי הטנק והצוות הושמד: טנק אויב 1, תותח מתנייע 1, 6 נקודות מקלע, 60 חיילי וקציני אויב. בקרב זה נפצע נפצע החבר קצבמן, למראת הפציעה לא עזב את שדה הקרב והמשיך לרסק את האויב. על אומץ הלב והגבורה החבר קצבמן ראוי לעיטור הממשלתי של "הדגל האדום".

חתימת מפקד סרן רודקוב 12.31/03/1943

¹² Кацевман Аркадий Борисовичь, 19-30/03/1943, № записи 46341768.
<https://podvignaroda.ru/?#id=46341768&tab=navDetailManAward>

к 6000 02559

НАГРАДНОЕ ДИПЛОМ

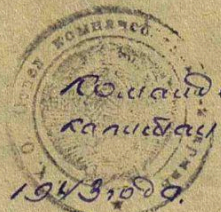
1. ФИМИЛИЯ ИМЯ И ОТЧЕСТВО Кацуревский Аркадий Борисович
 2. ЗВАНИЕ Вой. лейтенанта 3. ВОЙСКО, ЧАСТЬ Зап. командир роты № 1 по 3/4
2-го батальона 122 Краснознаменной Сталинской дивизии
 Представитель наградного ордена "Красного Знамени"
 4. ГОД РОЖДЕНИЯ 1919 5. НАЦИОНАЛЬНОСТЬ еврей 6. ПАРТИЯ Ч. В. К. П.
 7. УЧАСТИЕ В ГРАЖДАНСКОЙ ВОЙНЕ, ПОСЛАНИЕ В ВОЕННЫЕ ДЕЙСТВИЯ ПО ВОИНСКОМУ
 ОКРУ И ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЕ / где, когда / Сибирский фронт с 22.6.41
 8. ВЫСОТА ЗАТРУЖЕНИЯ И ВОЕННЫЕ ДЕЙСТВИЯ В ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЕ ранен 30.3.43.
 9. В КАКОМ ВРЕМЕНИ В КРАСНОЙ АРМИИ 1939. 10. ЗАЧЕМ ПРИЗНАН кадровый
 11. Чем выше награжден / за какие отличия / за награждение
 12. Постоянный домашний адрес представителя награжденного и адрес его
 семьи _____

1. КРАСНОЕ, КОМУ ТАКОЕ ВОИНСКОЕ ДЕЙСТВИЕ ОБЩЕГО ПОДВИГА ИЛИ ЗАСЛУГ.

Мов. Кацуревский в боях против немецких захватчиков проявляет исключительную мужество и героизм.

В боях в районе 15 км северо-восточнее д. Карбуеве с 19 по 30 апреля 1943 года когда вышел из окружения командир роты лейт. Кацуревский взял командование ротой на себя, сменил и мужественно, увлекая своих людей примером за собой, танки повел на разгром вражеских укреплений, в результате чего танки имели исключительный успех и закрепили захваченный рубеж совместно с пехотой. Огнем и муремцами своего батальона в союзе экипажа уничтожено: 1 самоходная пушка, подбит танк противника в результате авиационных бомб и огня 1 и 2 и 3 и 4 и 5 и 6 и 7 и 8 и 9 и 10 солдат и офицеров противника. В этом бою лейт. Кацуревский был ранен, но не ушел с поля боя, а продолжал командовать ротой.

За мужество, отвагу лейт. Кацуревский удостоен правительственной наградой ордена "Красного Знамени".

Командир Зап. фронт
Кацуревский Смаг — (руководитель)

31 апреля 1943 года.

עיטור מדליית הגבורה - **Медаль 3а Отвагу**¹³

דרגה: סגן

העיטור התקבל בארמייה ה-8

תאריך המסמך 18/04/1943

עיטור מדליית ההגנה על מוסקבה - **Медаль 3а обороны Москвы**¹⁴

דרגה: סרן

יחידה: גדוד גישור צף נפרד 64

עיטור הדגל האדום - **Орден Красного Знамени**

שם: קצבמן ארקדי בוריסוביץ'

דרגה: סרן

תפקיד יחידה: סגן מפקד מפקדה של אגד שריון 18, מסדר הדגל האדום של דוכובצ'שינסקי הממוכן של חטיבת

סובורוב 47

שיוך מפלגתי: חבר במפלגה הקומוניסטית ВКПБ מ 1940 מס' 42882790

בזמן פעולות מבצעיות מ 16/01 עד 05/02/1945 החבר קצבמן הפגין אומץ לב, גבורה ויכולת פיקוד וקבלת החלטות מדויקות בתנאים הכי קשים. בעת פיקוד על נקודת תצפית קדמית שילב בדיוק רב את כוחות השריון עם חיל הרגלים. בקרבות על הערים ניידנבורג (Nidzica) ואלבינג (Elbląg) החבר קצבמן באופן אישי הוביל מחלקה לתוך מתקפה, בעקבות כך הושמדו 2 טנקים, 1 סוללה ארטילרית ויותר מ 150 חיילים וקצינים של האויב. ב 30/01/1945 נפצע בראש מרסיס, אך לא נטש את שדה הקרב והמשיך להילחם עם האויב.

החבר קצבמן ראוי לעיטור ממשלתי "הדגל האדום".

חתימת מפקד אגד שריון 18: רב סרן קודרייב

08/02/1945¹⁵

¹³ Наградной Документ, 18/04/1943, Картотека награждений, Шкаф 38, Ящик 14, ЦАМО.

¹⁴ № фонда 3350, № записи 2, Дело ист. Информаций 23, ЦАМО.

¹⁵ ЦАМО

157

68

НАГРАДНОЙ ДОК. 19/11

- Кацвман Аркадий Бронисович*
1. Фамилия, имя и отчество: *Кацвман Аркадий Бронисович*
 2. Звание: *Комсомолец*
 3. Должность, место: *Зам. нач. штаба по опер. 18 танкового полка 47 Мелансирова дивизии. Краснояр. фр.*
 - Представляется к: *ордену "Красное Знамя"*
 4. Год рождения: *1919*
 5. Национальность: *Украин*
 6. Партийность: *член ВКП(б)*
 7. Участие в Великой Отечественной войне, в последующих боевых действиях по защите СССР и в Сталинской войне / где, когда /: *В Отечественной войне с 25. VI. 41.*
 8. С какого года в РККА: *1939*
 9. Каким РККА приравн.: *Кавалером ордена РВК*
 10. Ранения и контузии в Отечественной войне: *2 раза тяжело, 2 раза легко.*
 11. Чем ранее награжден: *Орденом "Кр. Звезда", Медалью "За отвагу" и "За отвагу Ленинграда". Указ. Вр. Сов. 25.10.1941. Ур. 8. Др. Воллобени 026/11. 18.4. 43.*
 12. Последний домашний адрес представляемого и награде и адрес его семьи

Краткое, конкретное изложение боевого подвига или заслуги:

В период боевых действий с 16.1 по 5.2.45 г. тов. КАЦВМАН проявил исключительное мужество и героизм и умел точно осуществлять решения командира в самых трудных условиях боя. Руководя передовым НП чётко осуществлял взаимодействие танков с пехотой. В боях за городом НАЙДЕНБУРГ и ЭЛЬБЕНГ тов. Кацвман лично вел подразделения в атаку. При этом было уничтожено 2 танка, одна арт. батарея и более 150 солдат и офицеров противника. 30.1.45г. был ранен осколком в голову, но поле боя не покинул и продолжая до сих пор сражаться с врагом.

Тов. КАЦВМАН достоин правительственной награды - ордена "КРАСНОЕ ЗНАМЯ".

КОМАНДИР 18 ТАНКОВОГО ПОЛКА
 МАЮР *Дуркин* /С.ПРИВИЗВ/

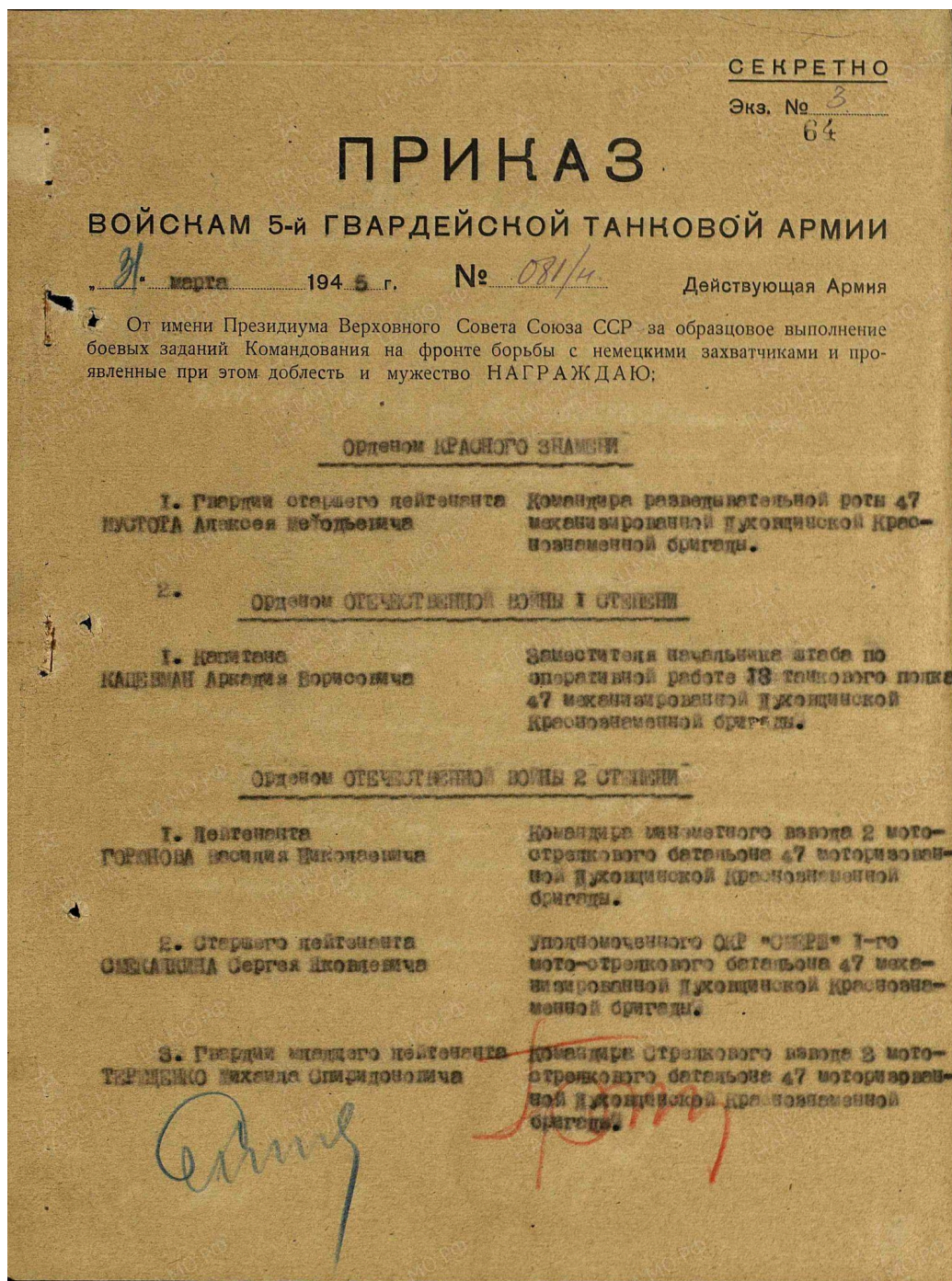
1945 г.

¹⁶Орден Отечественной войны I степени - דרגה ראשונה - עיטור מלחמת המולדת

דרגה: סרן

יחידה: חטיבה ממוכנת 47

פקודת העיטור ניתנה בתאריך 31/03/1945 בארמית משמר השריון 5

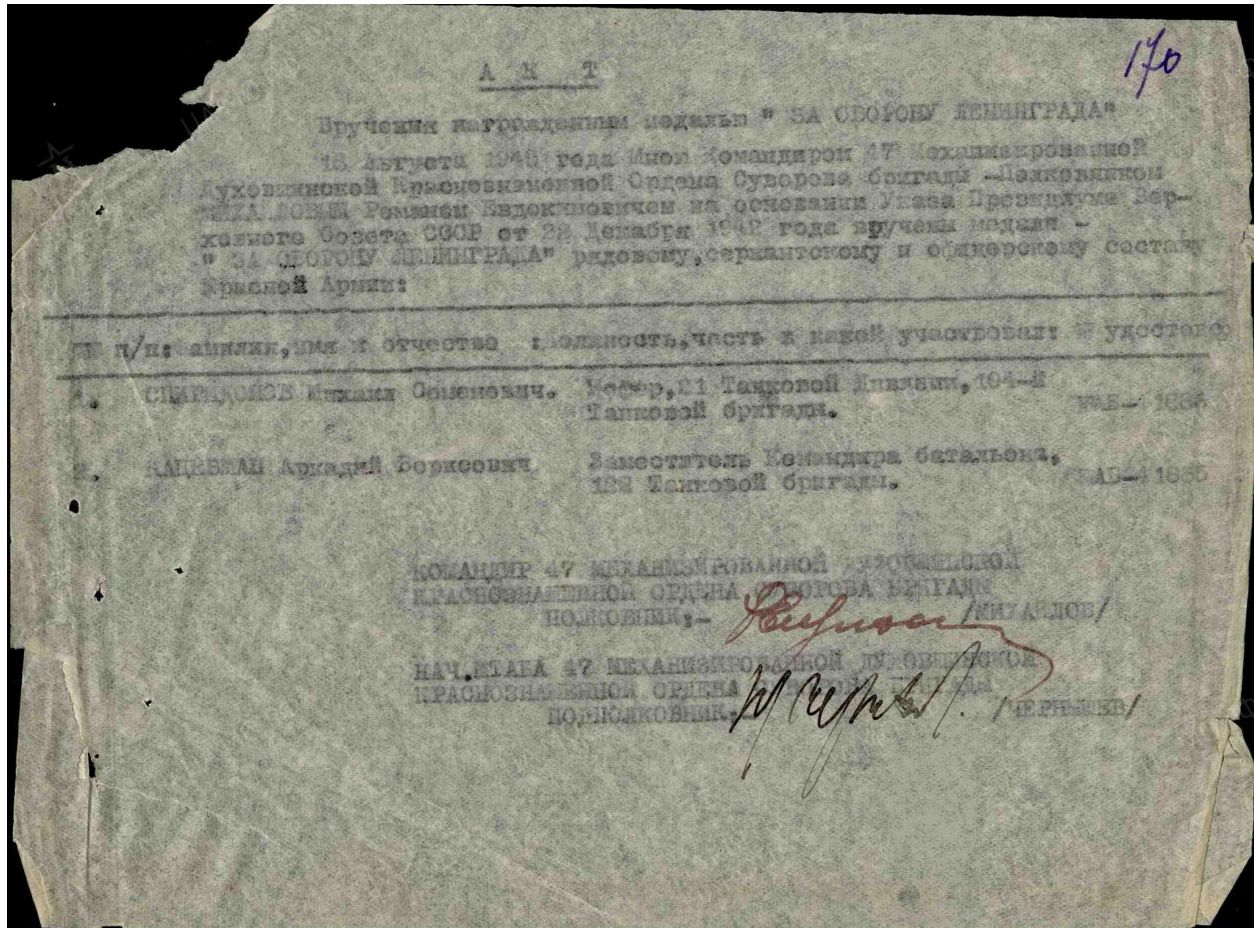
¹⁶ № фонда 33, № описи 687572, Дело ист. Информаций 631, ЦАМО.

17 **מדליית ההגנה על לנינגרד - Медаль За оборону Ленинграда**

דרגה: סגן מפקד גדוד

יחידה: חטיבת שריון 122

פקודת העיטור ניתנה בתאריך 16/08/1945 בחטיבה ממוכנת 47

А К Т

Вручения награжденных медалей « ЗА ОБОРОНУ ЛЕНИНГРАДА »

16 Августа 1945 года, именов Командиром 47 Механизированной Дивизионной Краснознаменной Ордена Суворова бригады Подполковник Михайлович Романов Валентинович за основании Указа Президиума Верховного Совета СССР от 22 декабря 1942 года вручены медали « ЗА ОБОРОНУ ЛЕНИНГРАДА » рядовому, сержантскому и офицерскому составу Красной армии :

№	Фамилия имя и отчество	Звание	№ Удостоверения	Основание вручения
1.	Смирнов Виктор Семеонович	красноармеец	ДВ 41 886	Справка № 75 от 16.1.1943г. 104
2.	Капович Армадий Борисович	Капитан	ДВ 41 825	Справка № 6/812 от 21 июня 44г. 1 28 Тамбовской бр.

КОМАНДИР 47 МЕХАНИЗИРОВАННОЙ ДИВИЗИОННОЙ КРАСНОЗНАМЕННОЙ ОРДЕНА СУВОРОВА БРИГАДЫ
ПОДПОЛКОВНИК

Михайлов / МИХАЙЛОВ /

עיטור מדליית הכיבוש של קניגסברג - Медаль За взятие Кенигсберга

עיטור מדליית על שחרור ורשה - Медаль За освобождение Варшавы

עיטור מדליית הניצחון על גרמניה במלחמת המולדת - Медаль За победу над Германией в

Великой Отечественной войне 1941 - 1945 гг

אחרי המלחמה

תאריך סיום שירות בצבא הסובייטי: 13/03/1948

דרגת שחרור: אלוף משנה - Полковник

אחרי המלחמה נשאר ארקדי לשרת כמפקד בית ספר לשיריון בדרזדן שהייתה תחת כיבוש סובייטי, שם הוא יצר קשר עם סוכנים מהמוסד לעליה ב' (נתיב - יחידה סודית לעליית יהודי ברית המועצות) שמטרתו היה לעלות יהודים לארץ ישראל ולהקים תשתית עתידית לצה"ל, אנשי המוסד התעניינו מאוד בקצינים סובייטיים כיוון שהיו בעלי ניסיון רב והשכלה צבאית ברמה גבוהה, עובדה זאת אחר כך נזכרת בספר של עמיעד ברזנר שרוב דוקטרינות בתחילת דרכו של צה"ל היו מבוססות על דוקטרינות של הצבא האדום,¹⁸ עלייתו של ארקדי לא התממשה באותו שלב, אבל הוא העביר להם מידע על טנקים סובייטיים, כיצד לעבוד איתם ותורת לחימה סובייטית, מה שגם מגובה בחוברת הזיכרון לארקדי¹⁹. מתוך שיחה עם תת-אלוף צביקה קן תור שהכיר את ארקדי אישית, ארקדי הוא זה שרצה לעלות לארץ וסוכני נתיב המליצו לו מתוך שיקולם להישאר בינתיים כדי שיוכל לסייע לסוכנים להבריח עוד יהודים ולמסור מידע צבאי בנושא השריון.

ב 1948 ארקדי הואשם בפעולות תעמולה אנטי-סובייטיות ונשלח לגבול מונגוליה סין למלא תפקיד דומה. ב 1950 הועבר לקאונס שברפובליקה הסובייטית הסוציאליסטית הליטאית, התמנה לתפקיד מהנדס מכונות ולאחר מכן היה מהנדס בכיר במפעל לתיקון והשבחת טנקים סובייטיים, ארקדי עבד בתפקיד זה עד 1956, לאחר מכן שוב הורשע בפעולות אנטי-סובייטיות, ציוניות ובגידה, והורחק מהתעשייה הצבאית הסובייטית תוך ריצוי עונש כבד

¹⁸ Ma'or Levy and Michael Mass, *T-34 And the IDF, The Untold Story*, (Abteilung 502, 2018), 8-9.

¹⁹ ארקדי תימור, "הטנק הוא הבית שלי", (מרחשוון, 2010), 5.

בבית כלא שמור, ארקדי נידון ל 12 שנות מאסר, אך בשל עברו הצבאי המפואר הומתק עונשו ל-7 שנים, ובפועל ישב בכלא 9 חודשים, לאחר מכן הועבר למחנה אסירים בקאונס, שם כאשר היה אחרי ארקדי על רישום העבודה באופן מדוקדק שבוצעה על ידי אסירים אחרים, עיקר העבודה הייתה העברת עצי הסקה ליעדים שונים.²⁰

ארץ ישראל

תאריך עליה לארץ ישראל: 1960

אחרי שעלה ארקדי לארץ ישראל הוא התחיל לעבוד כמהנדס ויועץ בצה"ל בחיל החימוש, בתפקידו הוא עבד על שיטות האחזקה של הטנקים וכלי הרק"ם שהיו לאותו רגע בצה"ל, אלה היו טנקי שרמן אמריקאים ורק"ם נוסף שהתבססו עליהם, AMX-13 צרפתיים, צנטוריון שוט בריטיים ו פטון M48 אמריקאיים. בנוסף גם ארקדי שיפר את צי הטנקים של צה"ל על ידי התקנת מנועי דיזל חדשים בטנקי השרמן ושיפור טווחי הירי שלהם, הגדלת טווח הנסיעה של טנקי הצנטוריון על ידי התקנת מיכל דלק שלישי מאחורי הסיפון (מה שהבריטים השכילו לעשות בטנקים שלהם בשלב מאוחר יותר, ובנוסף עזר לצה"ל במלחמת ששת הימים), ושיפור טנקי המגח.²¹

לאחר מלחמת ששת הימים צה"ל לקח מצבאות מצריים וסוריה שלל רב של אמצעי לחימה רבים מתוצרת ברית המועצות ומדינות הסכם ורשה, השלל כלל טנקים חדישים מסוג T-54/55, טנקים אמפיביים PT-76, נגמ"שי BTR-40, BTR-50 ו BTR-152. לאחר התייעצות עם ארקדי, הנהגת צה"ל החליטה להכניס את הכלים לשירות אחרי שיעברו תיקון והשבחה דרך פרויקט התיכון שינהל ארקדי שבעקבות כך התמנה לראש מדור טירן במקחש"ר^{22,23}. שם הוא הצליח לממש את הניסיון ארוך השנים שלו עם שירות ועבודה מול טנקים סובייטיים בברית המועצות זה בזמן המלחמה ואחרי המלחמה, ולאחר 8 חודשים של עבודה יסודית שבה שוקמו טנקים ונגמ"שים, נאספו ויוצרו חלקי חילוף, נוצרה תורת שימוש ותחזוקה חדשה לאותם כלים ולפיה אומנו והוכשרו צוותים חדשים, ארקדי והצוות שלו הקימו חטיבת טנקים חדשה וברמה גבוהה בצה"ל המבוססת על רק"ם שלל

²⁰ ארקדי תימור, "הטנק הוא הבית שלי", (מרחשוון, 2010), 3.

²¹ יוסף ארגמן, "הטנק הוא הבית שלי", (מרחשוון, 2010), 5-7.

²² מקחש"ר - מפקדת קצין חיל חימוש ראשי.

²³ Michael Mass and Adam O'Brien, *Tiran Wrecks, Tiran 4/5/6 Wrecks in the IDF - Part 1*, (Desert Eagle Publishing, 2017), 7.

סובייטי שבראשה עמדו טנקי טירן 4 וטירן 5, שגם הם היו משופרים ומשוכללים יותר מהטנקים המקוריים: היו אלה שיפורים במערכת הסיכה, שיפורים במנוע והשיפור הכי ניכר הוא החלפת התותח הסובייטי בן 100 מ"מ D-10T לתותח מערבי 105 מ"מ מסוג L7 (M68), בנוסף הצליח צה"ל להכשיר 100 טנקי שלל ירדניים מסוג פטון M48 ו צנטוריון שכמוהם כבר היו בצה"ל.²⁴

ארקדי השקיע את עצמו במסירות רבה כשעבד בצה"ל ובמיוחד על פרויקט הטירן, ארקדי ראה בפרויקט הזה כמשימה לאומית בעלת חשיבות עליונה ביותר שהוא מחויב אליה אישית, ארקדי פעל מתוך אהבה למדינה בצורה הכי מקצועית.²⁵

צביקה קן תור מוסיף שארקדי היה אחד המתכננים של מבצע פשיטה של צה"ל אל מעבר לתעלת סואץ: מבצע רביב ב-1969 וגם השתתף בו מצד הפיקוד, בתום המבצע הצליח צה"ל לפגוע קשות בצבא מצריים שבגזרת תעלת סואץ, נפגעו בסיסים, מתקנים צבאיים ותחנות מכ"ם. היה זה לימים מבצע יוצא מן הכלל בזכות השיטה שלו להשתמש בטנקים סובייטיים שנראים כמו מצריים בנוסף לביצוע הצליחה הנועז, מה שמאוד הפתיע את הפיקוד המצרי ואף את נשיא מצריים דאז גמאל עבד אל נאצר שיום לאחר המבצע לקה בהתקף לב, בנוסף לזה הדיח נאצר את צמרת הפיקוד של הצבא המצרי, את הרמטכ"ל המצרי ואת מפקד חיל הים של מצריים. בזמן מלחמת יום הכיפורים ארקדי וצוותו בחנו ברמת הגולן אילו טנקים סוריים נטושים אפשר לקחת ולהכשירם לצורך המלחמה, ארקדי הצליח להכשיר עבור צה"ל 200 טנקי טירן שהיוו בסיס לחטיבה שלמה עבור המערכה מול מצריים מעבר לתעלת הסואץ. זה למראת שארקדי נפצע בעת פעולתו ברמת הגולן בצומת חושנייה. לימים ארקדי היה אחראי גם על פיתוחים בטנק המרכבה: "מיסוך עשן מתוך המנוע; אלמנטים המאפשרים לטנק החדש לנוע בשדה מוקשים; חוליות יצוקות בזחלילים ועוד."²⁶

²⁴ יוסף ארגמן, "הטנק הוא הבית שלי", (מרחשוון, 2010), 7.

²⁵ נחמן ורד, "הטנק הוא הבית שלי", (מרחשוון, 2010), 22.

²⁶ יוסף ארגמן, "הטנק הוא הבית שלי", (מרחשוון, 2010), 8.

סיכום

יצירות הנדסאית זו הייתה אחת הדרכים של ארקדי להתמודד עם פצעי העבר, ארקדי היה מהנדס מוכשר, צייר וכתב.²⁷ וכפי שאני רואה זאת מאז תחילת המלחמה בברית המועצות ארקדי אף פעם לא הפסיק להילחם על יהדותו, כפי שהוא הגדיר את עצמו יהודי. הלחימה שלו הסתובבה סביב היותו יהודי: במלחמת העולם השנייה נלחם ארקדי נגד הגרמנים הנאצים שפלשו לביתו ורצחו את כל המשפחה לו שהיו יהודים, אחרי המלחמה ארקדי נלחם על הזהות היהודית שלו בברית המועצות שהאשימה אותו בפעילות ציונית ואנטי סובייטית, בארץ ישראל הוא נלחם למען ביטחונה והתפתחותה, הארץ שהוא כל כך אהב, ועל שימור המורשת וההיסטוריה של חבריו לקרב היהודים מברית המועצות.

כך גם הונצח ארקדי תימור על ידי חבריו ומשפחתו: לוחם יהודי סופר וצייר.

ארקדי תימור היה מהנדס מוכשר, לוחם אמיץ, מפקד מקצועי שהיה תמיד בראש החנית של הצבא האדום, ארקדי הדף את הכוחות הפולשים בימים נואשים מפאתי עיר הבירה הסובייטית כשברית המועצות איבדה מאות אלפי חיילים, עד שהגיע למעוז הרועה שבבירת גרמניה הנאצית, רק מכמות העיטורים אפשר להסיק שארקדי היה גיבור מלחמה ארוכת שנים עם ניסיון רב. תמיד התאמץ ארקדי להיות בראש הלחימה בזמן המלחמה והעשייה כשעלה לארץ ישראל כשעבד בחיל החימוש על פרויקטים שונים וכשניהל את פרויקט התיכון ברמה הכי מקצועית במסירות מירבית ותוך מימוש הניסיון ארוך שנים שלו שהוא אסף עוד מהמלחמה וגם אחרי המלחמה. ארקדי נפגש ועבד עם גדולי האומה כמו דוד בן גוריון ו ישראל טל (טליק) ובעצמו הפך להיות אחד מגדולי האומה, אך לצערנו כרגע נסתר בדפי ההיסטוריה.

²⁷ ינינה קוגוסוב, "הטנק הוא הבית שלי", (מרחשוון, 2010), 18-19.

ביבליוגרפיה

"ארקדי בוריסוביץ תימור", מוזיאון הלוחם היהודי במלחמת העולם השנייה.

<https://www.jwmww2.org/soldier.aspx?id=2777>

דרומי, אורי, "כולם קראו לו "אבי התימן": ארקדי תימור, לוחם בצבא האדום, קולט טנקי השלל בצה"ל,

1921-2005", הארץ, ספטמבר 21, 2005.

<https://www.haaretz.co.il/misc/2005-09-21/ty-article/0000017f-e8f6-df5f-a17f-fbfe>

[c9b30000](#)

"הטנק הוא הבית שלי": ארקדי תימור ז"ל לוחם יהודי, סופר וצייר 1919-2005. מרחשוון, 2010.

נגר, שאול, "ארקדי תימור: לוחם יהודי וציוני גדול", מוזיאון הלוחם היהודי במלחמת העולם השנייה.

<https://www.jwmww2.org/soldierPopup.aspx?id=2777&dsply=story>

תימור, ארקדי. חברי לקרב: יהודים לוחמים בצבא הסובייטי; 1941-1945. תל-אביב: מערכות, משרד

הבטחון-ההוצאה לאור, 1971.

Abraham (Arkadi) Katzevman (Timor), yadvashem.org.

<https://www.yadvashem.org/research/research-projects/soldiers/abraham-arkadi-katzevman-timor.html>

TheJwmww2, "ארקדי תימור", October 07, 2010.

<https://www.youtube.com/watch?v=oL8qxoXtggA>

The Tank Museum, "Tank Chats #68 T-34 | The Tank Museum", 9 March, 2019.

<https://www.youtube.com/watch?v=8dUAs40ymag>

Mass, Michael and O'Brien, Adam, "Tiran Wrecks", Tiran 4/5/6 Wrecks in the IDF - Part 1,

Petach Tikva: Desert Eagle Publishing, 2017.

Levy, Ma'or and Mass, Michael, "T-34 and the IDF", The Untold Story, Abteilung 502, 2018.

Кацевман Аркадий Борисович, Память Народа

https://pamyat-naroda.ru/heroes/person-hero50711980/?backurl=%2Fheroes%2F%3Fadv_search%3Dy%26last_name%3D%D0%BA%D0%B0%D1%86%D0%B5%D0%B2%D0%BC%D0%B0%D0%BD%26first_name%3D%D0%90%D1%80%D0%BA%D0%B0%D0%B4%D0%B8%26middle_name%3D%D0%91%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87%D1%8C%26date_birth_from%3D%26static_hash%3Dcedf7e7520ae4829e5a319145901951ab3573f3600cdbc1aa8742bd494516397v2%26group%3Dall%26types%3Dpamyat_commander%3Anagrady_nagrad_doc%3Anagrady_uchet_kartoteka%3Anagrady_ubilein_kartoteka%3Aadv_kart_in%3Aadv_kart_in_inostranec%3Apamyat_voenkomat%3Apotery_vpp%3Apamyat_zsp_parts%3Akld_ran%3Akld_bolezn%3Akld_polit%3Akld_upk%3Akld_vmf%3Akld_partizan%3Apotery_doneseniya_o_poteryah%3Apotery_gospitali%3Apotery_utochenie_poter%3Apotery_spiski_zahoroneniy%3Apotery_voennoplen%3Apotery_iskluchenie_iz_spiskov%3Apotery_kartoteki%3Apotery_rvk_extra%3Apotery_isp_extra%3Asame_doroga%3Asame_rvk%3Asame_guk%3Apotery_knigi_pamyati%26page%3D1%26grouppersons%3D1&

Кацевман, Аркадий, 19-30/03/1943, № записи 46341768, Подвиг Народа.

<https://podvignaroda.ru/?#id=46341768&tab=navDetailManAward>

Непомнящий, Александр, “Подполковник двух армий”, Jewish.ru: Глобальный еврейский онлайн центр, April 07, 2016.

<https://jewish.ru/ru/people/society/4645/>